

niet bij euthanasie en niet bij hulp bij zelfdoding

De laatste tijd gaan steeds meer stemmen op om de strafbaarheid van euthanasie uit het Wetboek van Strafrecht te halen. Er is nu zelfs door D66 een aanzet gegeven voor een wetsontwerp om euthanasie door artsen uit het Wetboek van Strafrecht (WvSr) te “schrappen”. In Relevant, het lijfblad van de NVVE¹, zijn Rob Jetten en Jacob Kohnstamm over dit plan geïnterviewd.

Is dit een goed plan of is het een idee fixe dat veelal berust op een niet geheel juist idee over de strafbaarheid van euthanasie?

Wat zijn de argumenten om dit voorstel te doen.

In de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp van D66 (MvT) wordt allereerst de achtergrond en de redengeving voor de voorgestelde wetswijziging geschetst: bij de invoering van de Euthanasiewet zou slechts de bestaande jurisprudentie gecodificeerd zijn en heeft de principiële vraag over de strafbaarheid nauwelijks een rol gespeeld.

Verder wordt betoogd dat het draagvlak voor euthanasie in de loop der jaren steeds verder is toegenomen en ook is gebleken dat artsen uiterst zorgvuldig handelen – en daar moeten ze waardering voor krijgen.

Klopt dit verhaal?

a. codificatie en strafbaarheid.

Zeker, de bestaande jurisprudentie is bij invoering van de Euthanasiewet gecodificeerd; maar, anders dan de MvT van D66 zegt, is er wel degelijk m.b.t. de strafbaarheid een principiële omslag gemaakt.

Voordat de Euthanasiewet² in 2002 in werking trad was de arts altijd strafbaar en moest het Openbaar Ministerie in alle gevallen een vervolgingsbeslissing nemen; de arts kon alleen aan straf ontkomen door een beroep te doen op overmacht, bestaande uit een noodtoestand (conflict van plichten).

Met de invoering van de Euthanasiewet is de situatie omgekeerd en zijn de artikelen 293 en 294 WvSr is een tweede lid aangepast.

In artikel 293 WvS staat in het eerste lid dat je niet iemands leven opzettelijk mag beëindigen, ook niet als diegene er om vraagt.

Het 2^e lid maakt hierop een uitzondering voor de arts: er is *geen* sprake van een *strafbaar feit* indien de arts zich houdt aan de zorgvuldigheidseisen van de Euthanasiewet en het meldt bij de gemeentelijke lijkschouwer.

In artikel 294, tweede lid, WvSr is voor de arts op dezelfde wijze uitzondering op de strafbaarheid gemaakt bij hulp bij zelfdoding .

Hiermee is, zoals de Memorie van Toelichting bij de Euthanasiewet zegt, de strafbaarstelling opgeheven voor de arts die handelt overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen en het meldt.

¹ de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde

² Voluit: de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding

Met het wetsvoorstel, de wijziging van de artikelen 293 en 294 en de invoering van de Euthanasiewet, werd beoogd aan artsen en tegelijkertijd aan patiënten, een hoge mate van rechtszekerheid te bieden. En uit de 1^e reactie van de KNMG op de voorstellen van D66 blijkt dat de artsen dat nog altijd zo ervaren.

Conclusie

Met de komst van de Euthanasiewet is het dus omgedraaid: toen was het altijd strafbaar maar kon je je als arts beroepen op overmacht; **nu is er geen sprake meer van een strafbaar feit voor de arts, zolang hij zich maar houdt aan de zorgvuldigheidseisen en de euthanasie meldt.**

b. de zorgvuldig handelende artsen

Terecht zegt de MvT dat de artsen buitengewoon secuur handelen.

In de overgrote meerderheid van de gemelde gevallen handelen de artsen overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen. In 2024 heeft de Regionale Toetsingscommissie (RTE) slechts in 6 van de bijna 10.000 gevallen van euthanasie geoordeeld dat niet overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen is gehandeld, dat is 0.06 %. Het betrof vnl. onzorgvuldigheden in de consultatieprocedure of de medische uitvoering. De voorgaande jaren geven ongeveer hetzelfde beeld.

In de overgrote meerderheid van de gevallen worden de bij de RTE gemelde zaken administratief afgedaan; indien nodig wordt de arts om nadere uitleg gevraagd.

Uiteindelijk wordt in bijna 100 % van de zaken door de RTE het oordeel zorgvuldig gegeven. Dit betekent dus dat er dan geen strafbaar feit is; met het oordeel zorgvuldig van de RTE is de zaak afgedaan. Het Openbaar Ministerie (OM) kan er in beginsel niet aankomen!

Wat doet het OM?

In de weinige keren dat de RTE het oordeel geeft dat een arts niet overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen heeft gehandeld, in 2024 dus 0,06%, stuurt zij de zaak nu door, zowel naar het OM als naar de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd, die evt. de tuchtrechter kan inschakelen. Het OM is slechts één keer in het ruim 20 jarig bestaan van de Euthanasiewet tot vervolging overgegaan: het betrof de zaak Arends(2016).

De zaak Arends

Het ging hier om een verpleeghuisarts, Arends, die euthanasie verleende aan een patiënt die leed aan voortgeschreden dementie, waarbij vlg. de RTE de wilsverklaring niet geheel duidelijk was, waarmee vlg. de RTE niet werd voldaan aan de zorgvuldigheidseisen. Het OM ging over tot vervolging. De Rechtbank oordeelde dat de arts zorgvuldig had gehandeld en daarom niet strafbaar was, waarop het OM in het belang der wet in cassatie ging. De Hoge Raad (HR) volgde de uitspraak van de Rechtbank en vernietigde ook het voor de arts negatieve oordeel van het Centrale Tuchtcollege.

Kortom, het was een fiasco voor het OM

Het is de bedoeling van het wetsontwerp de strafbaarheid van euthanasie door artsen uit het WvSr te “schrappen” door aan het WvSr een nieuw artikel 295 toe te voegen waardoor

bij een negatief oordeel de RTE de zaak niet meer doorstuurt naar het OM maar alleen naar de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd, die evt. de tuchtrechter kan inschakelen.

Conclusie

De vraag is of artsen hier op zitten te wachten ; zie de zaak Arends.

Eindoordeel

Het geheel overziende vraag ik me af voor welk probleem dit wetsontwerp een oplossing is.

De grootste misser lijkt me echter dat er kennelijk aan de artsen, de beroepsgroep waar men voor zegt op te komen, niets is gevraagd – er is geen overleg geweest.

Inmiddels is ruim 80% van de artsen bereid tot euthanasie en staan zij neutraal tot positief tegenover het systeem van melding en toetsing – het is wel tijdrovend maar wordt niet als incriminerend ervaren.

In de onlangs gepubliceerde verkiezingsoproep 2025 wijst de KNMG het wetsvoorstel resoluut af:

“Laat de goed functionerende Euthanasiewet intact. Er is geen reden om de wet aan te passen”

Als de beroepsgroep het onwenselijk vindt, het niet ziet zitten, zou het n.m.m. van arrogantie getuigen om dit wetsontwerp door te zetten.

D66 zou er dan ook goed aan doen niet op deze weg verder te gaan; het beste is het wetsontwerp van tafel te halen.

Mr Louise G. Jobse
augustus 2025